

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO : ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA : GODIŠNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTGOD.
K 30, POJEDINI BROJ K 4.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Sporazum između Engleske i Amerike glede palestinskog mandata

Židovski dopisni ured javlja iz New-Yorka, da je senator *Lodge* u razgovoru s uglednom ličnosti američanske cionističke organizacije izjavio, da su se Sjedinjene Države i Engleska složile u pitanju otvorenih vratiju u Palestini. *Balfourova deklaracija* ući će u državni ugovor između Sjedinjenih država i Engleske. Državni tajnik *Hughes* izjavio se sporazumnim s ovom osnovom.

Ženeva. Kako doznajemo, započeti će dne 11. maja slijedeća sesija Lige Naroda. Vrlo je vjerovatno, da će se u toj sjednici raspravljati palestinski mandat. Taj nazor je tim opravdaniji, jer je došlo do sporazuma između britske i američanske vlade u pitanju mandata.

Godišnja cionistička konferencija

Egzekutiva Cionističke Organizacije upravila je na Savez Cionista Jugoslavije slijedeći dopis:

London, 23. aprila 1922.

Cionističko Centralno Vijeće (godišnja konferencija) sastat će se predvidivo 1. septembra o. g. Mjesto zasjedanja odredit će se za koje vrijeme; vjerovatno će se radi umanjenja troškova odabrati opet jedno mjesto na kontinentu sa niskom valutom. Centralno Vijeće nadomještava kongres u onim godinama, u kojima ne zasjeda kongres.

Prema § 36. novog organizacionog statuta podudaraju se zadaci Centralnog Vijeća sa onima kongresa. ono samo ne smije da mijenja statut; nije ovlašteno, da bira Akcioni komite i Egzekutivu. Ipak pristoji Centralnom Vijeću pravo, da sa većinom od dvije trećine prisutnih članova opozove Egzekutivu, koja može da protiv toga u roku od dva mjeseca apelira na jedan izvanredni kongres. U oči političkog položaja, prije svega u oči mogućnosti, da će slijedećih mjeseci biti Mandat nad Palestinom prihvaćen po Savezu naroda može se predmijevati, da će ovogodišnje zasjedanje Centralnog Vijeća biti stavljeno pred vrlo važne zaključke. Radit će se o tome, da se ustanove smjernice političke, koju će Cionistička Organizacija imati da provodi iza podijeljenja Mandata.

Centralno Vijeće tvore slijedeće osobe:

1. Članovi Akcionog komitea.
2. Predsjednik prošlog kongresa.
3. Po jedan zastupnik Direktorija Jewish Colonial Trusta, Židovskog narodnog fonda i Keren Hajesoda.
4. Predsjedatelj kongresnog suda, časnog suda i kongresni odvjetnik.
5. Delegati zemaljskih i zasebnih saveza.

Umoljavamo zemaljske i zasebne saveze, da priopće na svojih zastupnika za godišnju konferenciju.

§ 38. statuta, koji ustanovljuje izbor ovih delegata, glasi:

Svakom zemaljskom savezu i svakom zasebnom savezu pristoji pravo da za svakih 10.000 šekalim i za višak od 5000 šekalim, koji premašuje 10.000, 20.000 i t. d. izašalje po jednoga delegata u Centralno Vijeće. Zemaljski savezi, koji prikupe najmanje 1500 šekalim, ovlašteni su da izašalju jednoga delegata ma da nijesu postigli broj od 10.000 šekalim. Zemaljski savezi sa manje od 1500 šekalim mogu se sa zemaljskim savezima, koji su u sličnom položaju, združiti u svrhu izasljanja jednoga zajedničkoga delegata. Kod toga broje se samo oni šekalim, koji su u minuloj god. uplaćeni kod zemaljskog saveza i po ovom potpuno doznačeni Egzekutivi. (Izraz »u minuloj godini« ne znači možda prošlu kalendarsku godinu, već u statutu Cionističke Organizacije u §-u 57 ustanovljenu poslovnu godinu, koja obuhvata vrijeme od 1. jula jedne godine do 30. juna slijedeće godine.) Način izbora prepušta se zemaljskim i zasebnim savezima. Ovi moraju ustanove o tom izvršiti u svoj statut. Sa izborom delegata ima se podjedno preduzeli i izbor zamjenika.

Iz ovih ustanova proizlazi, da pravo zemaljskih i zasebnih saveza na izasljanje delegata u Centralno Vijeće zavisi o broju pod njima prikupljenih šekalim.

Egzekutiva naročito upozorava, da će se kod priznanja mandata uvažiti samo broj potpuno i pravodobno predoznačenih šekalim.

Uvažit će se samo broj onih šekalim, koji su u minuloj poslovnoj godini, t. j. do 30. juna 1922. unišli kod saveza i predoznačeni Egzekutivi.

Umoljavamo stoga Savez Cionista Jugoslavije, da se ovih odredaba točno drži, da akciju za ubiranje šekalim svojim energijom provede i blagovremeno dovrši, da o sadanjem stanju akcije vijesti Egzekutivu, i da najkasnije do 5. jula o. g. saopći imena delegata za Centralno Vijeće (godišnju konferenciju).

Organizacioni depaement:
Lichtheim v.

Pred potvrdom mandata

U teškom času, kad je židovski narod oplakivao žrtve jafanskih izgreda i s boli sjetio se pionira, koji krvlju svojom natopiše tlo Palestine, stigao mu je glas o zaključku u San Remu, koji je pretvorio žalobnu pomen u svečan dan. Za čas zatomili smo svoju bol, zaboravili na bijedni položaj svoga naroda i predali smo se veselju, da je židovski narod priznat kao politički faktor po velikim silama svijeta. Zaključkom u San Remu podijeljen je mandat nad Palestinom najvećem prijatelju židovskog naroda u sadašnjosti, Engleskoj, a ujedno odredjeno je, da se *Balfourova deklaracija*, kojom se Palestina priznaje židovskome narodu kao narodna domaja, primi u mirovni ugovor s Turskom. Ovim zaključkom autoritativno je priznato po velikim silama ono, što je Herzl tražio, da židovsko pitanje postane svjetskim pitanjem i da nadje međunarodno riješenje.

Od zaključka u San Remu prošle su već dvije godine, a da još uvijek nije uslijedila potvrda mandata. I ako u ove dvije godine uslijed toga, što mandat nije bio potvrđen, nijesmo mogli izvršiti sve ono, što je židovski narod iščekivao. Ipak nije vodstvo organizacije propustilo, da uradi, što joj je bilo, uz dane uslove, moguće. Naš rad morao je biti trojak. U Palestini valjalo je uzdržavati već postojeće tekovine i naprežanjem krajnjih sila nastojati da stvaramo nešto novo. U galutu morali smo da radimo na proširenju naše organizacije i na pripravi sredstava za čas, kad će nam biti moguće da razvijemo obnovni rad u potpunom opsegu. Kraj toga nijesmo smjeli da zanemarimo politički rad. Valjalo je svladati mnogo zapreka, raspršiti gdje koji nespozumak i budnim okom pratiti kolebanja svjetskog političkog položaja, da uhvatimo psihološki momenat za istup pred mjerodavne faktore u cilju učvršćenja već držanih pozicija, jer snažne protusile bile su i još su uvijek na djelu, da ometu stečene političke uspjehe. Ne samo nesklone nam vodje arapskog pučanstva u Palestini i druge političke grupe protivne su političkim zagovornicima national home-a, već i jedna fanatizmom zadajena grupa unutar židovstva nastoji iz svih sila da ishodi opoziv *Balfourove deklaracije*. K tomu se još pridružio sukob gospodarskih interesa pojedinih sila, napose interesa nekih američkih trustova. Nu sve te prepreke i poteškoće svladavaju se korak po korak i osnutak židovske narodne domaje nije nitj za jedan čas bio stavljen u pitanje, jer se radilo samo o formi zaštite gospodarskih interesa.

naročito o pitanju »otvorenih vratiju«. Dok su interesovane sile zastupale mišljenje, da se pitanje interesnih sfera u pogledu područja, koja se imaju staviti pod mandat, imaju da riješe jednim aktom, išlo je nastojanje cionističkog vodstva i Velike Britanije za tim, da se pitanje potvrde mandata nad Palestinom izluči od pitanja drugih mandata i posebno riješi. Čini se, da se ovo pitanje sada približava konačnoj odluci.

Prema vijesti, što je donosimo na čelu lista, došlo je između Sjedinjenih Država i Velike Britanije do sporazuma u najspornijem pitanju, koje je još bilo zaprekom potvrdi mandata. Ovim sporazumom postalo je vrlo vjerojatnim, da će palestinski mandat u slijedećem zasjedanju Lige Naroda, koje će započeti svoja vijećanja dne 11. maja, doći u pretres i konačno biti riješeno. Ispuni li se ovo naše iščekivanje, bit će cionističkoj organizaciji, kao Jewish Agency-u, otvoren put, da uz materijalnu i moralnu saradnju cjelokupnog židovskog naroda razvije u potpunom opsegu djelatnost u cilju izgradnje židovske narodne domaje, jer će otpasti sve dosadašnje zapreke. Potvrdom bit će dan međunarodno-pravno priznati okvir za obnovu Erec Jisraela, a na židovskom narodu bit će da ovaj okvir ispunj svojim radom i da pridonašanjem potrebitih sredstava osigura uspjeh ovoga rada. Potvrdom mandata nestat će i zadnji izgovor za svakoga Židova, da ne može sudjelovati aktivno u radu.

Vladimir Jabotinsky:

Fakta

U zadnje vrijeme čuje se prigovor, da su cioniste zli trgovci i kolonizatori, te da nijesu ništa osobitog stvorili u Palestini za vrijeme od četiri godine, od ulaska Allenbyevih armija. Jedan dio kritičara još dodaje, da nije niti objelodanjen kakav obračun izdataka.

Što se tiče posljednjeg prigovora, postoji modro siva knjižica, izdana godine 1921., koja nosi naslov »Financijski izvještaj cionističke komisije u Palestini od primirja u aprilu 1918. do maja 1921.« Ova knjižica ima 150 stranica punih obračuna i razjašnjenja glede svakog groša, koji je prošao kroz ruke cionističke komisije.

Moram napomenuti, da nijesam ni iz daleka zadovoljan rezultatima ove periode. Ali istodobno pitam sebe i svoje prijatelje kritičare: »Budite tako dobri, te mi pokažite bar jednu zemlju na svijetu, u kojoj bi narod bio zadovoljan s ekonomskim djelovanjem svoje vlade za vrijeme od mjeseca aprila 1918., pa do maja 1921.« Ne vjerujem, da igdje postoji ovakav narod. Ali kad štampa ili parlamenti različitih zemalja okrivljuju svoju vladu poradi propadanja i pogriješaka njezinog ekonomskog djelovanja, onda se vlada brani izlikom »zašto se ne uzmu u obzir objektivni uvjeti, po kojima neka se prosudi djelovanje u tom pogledu za vrijeme od tri godine.«

Mi Židovi imamo prije pravo postaviti ovaj argumenat, nego li ikoja druga vlada na svijetu. Moramo, da radimo u Erec Jisraelu pod uvjetima, koje zapravo nijesmo ni stvorili, a nijesmo ni bili u stanju, da ih promjenimo.

Cionistička organizacija prispjela je mjeseca aprila 1918. u Erec Jisrael i njeno se djelovanje za cijelo vrijeme dijeli u dva dijela — prvi je do, a drugi iza imenovanja Sir Herbert Samuela. Sada ćemo promotriti svaku periodu za se.

Mjeseca aprila 1918. ušla je cionistička komisija u zemlju, koja se nalazila u ratnom stanju. Samarija, Galileja i zapadni Jordan još su se nalazili u turskim rukama.

Strateški obziri bili su mjerodavni. I odmah joj je rečeno, da uspjeh vojničkih operacija u Palestini zahtjeva, da se ništa ne smije zbiti, što bi im moglo naškoditi. Stoga, rečeno im je, ne smije se u ovim okolnostima demonstrirati znatan židovski napredak, te treba na kratko vrijeme obustaviti cionistički ekonomski aktivitet. To znači, tumačilo im se nadalje, da se u zemlji ne smiju provodjati nikakove velike transakcije nikakove velike kupnje dobara, — u kratko ništa osim pomoćnog rada.

I cionistička komisija morala se podvrgnuti.

Tako se rodio plan »očekivanja«. Odredilo se, da se imaju sačekati mogućnosti začetka realnog rada, a dotle vršiti jedino pomoćni rad. A prije tog vremena, — mislilo se — bit će sakupljena potrebna pomoćna sredstva, te će nas dolazak nove ere naći imućnim i pripravljenim.

Teoretski bio je to posve dobar plan. Ali praktički nije bio izvediv. Zbilja pokazala nam je istinu — točnu istinu, koja leži iza cjelokupnog položaja u Erec Jisraelu. A ta istina glasi, pošto želimo održati političke pozicije, koje smo postigli s toliko truda i naprezanja, nužno je, da ih štitimo požrtvovnim konstruktivnim radom u Erec Jisraelu. Sve se sile moraju upreći, e da se rad nastavi pod svim mogućim uvjetima i pretpostavkama.

Ova istina uvidjela se skoro drugog dana nakon primitka plana o »očekivanju« po komisiji. Međutim su naši protivnici odmah započeli, da nas klevetaju kod vlade, da je ekonomski pasivitet cionističke komisije najbolji dokaz organičke nemoći cionističkog pokreta. Upozorivali su: »Cionisti hoće da očekuju, to je jedino, što su u stanju učiniti; jer njih niko ne podupire, jer židovske mase ne će da imaju ništa zajedničkog sa cionizmom, jer je cionizam »bluf«; i za volju ovog blufa izdali ste vi Englezi vašu Balfourovu deklaraciju, te ogorčili kršćane i zaprepastili muhamedance«.

Cionistička komisija razumjela je ond, što to znači, i njoj postade odjedamut jasno, da je glavna zaštita Balfourove deklaracije konstruktivni rad, te da se ovo geslo mora primjenjivati bez presanka, nezavisno od toga, hoće li dovesti do uspjeha ili ne. Pa i onda, ako se bitu morale ovim geslom razbijati željezne zidine. A oni su zaista imali pred sobom željezne zidine, te su i zaista udarali po zidinama svojim geslom konstruktivnog rada. No ovako udaranje stoji novaca.

Među izvještajima XII. kongresa još se nalazi jedna knjižica, koju bih također preporučio gospodi kritičarima. To je politički izvještaj, a poglavito dio, koji se tiče staja u Palestini. U toj se knjižici

opisuje niz sukoba, koji pružaju sliku o zaprekama, na koje je naišao konstruktivni rad pod vojničkom vlasti. Zemljišne transakcije bile su nemoguće: pa kupnja tvornica, svratišta, materijalija za irigaciju, te automobila za prevoz strojeva i upotreba željeznice — sve je to bilo zabranjeno za volju vojničkih potreba. Pa ni primirje nije dovelo do promjene prilika. Vojnička uprava smatrala je primirje oblikom rata, a ne mira, te je računala, da je njena glavna zadaća, da brani sve, što bi moglo da izazove kupnju, trgovinu ili nepovoljnu procjenu sa strane stanovnika u zemlji. I tako su cioniste bili prisiljeni, da se dadu na stvaranje pod uvjetima, koji u stvari ne dopuštaju zapravo nikakovo stvaranje.

Mjeseca jula 1920. odstranjena je vojnička uprava, a na njeno je mjesto došla civilna. Sir Herbert Samuel došao je kao prvi vrhovni komesar za Palestinu. Njegova uprava u prvih 10 mjeseci posve se razlikovala od navedenog perioda. Vlada se pokazala sklonom konstruktivnom djelovanju. Odmah su izdani novi zakoni, koji dozvoliše imigraciju, prodaju zemljišta, te osnivanje novih banaka. Tokom ovih mjeseci imali smo mogućnost, da stvorimo najviše djela.

Tragična je šala istorije, da smo upravo u ovom vremenu trpjeli od pomanjkanja sredstava. Dvije financijske katastrofe potamniše naš horizont onoga časa, kad je Sir Herbert Samuel stigao u Palestinu. Prva je katastrofa bila propadanje financijskog djelovanja američkih cionista (ne okrivljujem nikoga, hoću samo da podsjetim na činjenice). Za vrijeme od mjeseca jula 1920., pa do mjeseca aprila 1921., kada je osnovan Keren Hajesod u Americi, otposlala je američka cionistička organizacija samo 64 hiljade dolara, druga katastrofa bila je padanje istočno evropskih valuta.

Istočno evropsko židovstvo nije u stanju, da sudjeluje financijski u ekonomskoj izgradnji Erec Jisraela; a američko židovstvo postade moralno nemoćno za volju niza razloga, koje ne ću ovdje, da iznosim. Ovi su fakti glavni razlozi majskim događajima u Jafi i još tužnijem provadjanju politike Sir Herbert Samuela nakon ovih događaja.

Sad dolazi pitanje, što je dosadanji rezultat našega rada u Erec Jisraelu od 1918.? Odgovor je obično: ništa. Ali u istinu je pravi odgovor posve drugi. Izvještaj o našem djelovanju u Palestini od primirja ovamo dokazao bi uspjeh: u 25% povećanje židovskih useljenika, 20% povećanje židovskih naselja, 20% povećanje židovskog zemljišta u Palestini, 100% povećanje židovskog zemljišta u Jeruzalimu i Jafi, dvije nove židovske banke, te nečuvani napredak židovskog privatnog djelovanja, kao na primjer: gradnja kuća, navigacija, industrija i trgovina itd. Možemo mirno da prepustimo objektivnom kritičaru, da veli »nešto« ili »ništa«. Pretstavite si drugu koju malu provinciju, u kojoj bi Židovi postigli isti uspjeh. Zar ne bi i sami Židovi to smatrali vrlo dobrim rezultatom, te ne bi li antisemite podigli buku, da su Židovi prisvojili svu zemlju? Uzevši u obzir uvjete, pod kojima je obavljen ovaj rad, onda je to dokaz naše kolonizatorne sposobnosti, naše ustrajnosti i mnogostručnosti. A ako hoćete znati, to je i veliko djelo, na koje možemo biti ponosni, te koje nam daje pravo, da gledamo u budućnost sa sigurnošću i sa vjerom u naše sile.

Ali ako me budele upitali, da li sam zadovoljan ovim napretkom? odgovorit ću, što će i svaki cionista a naročito član Egzekutive: ne! Pa da je naš napredak 20 puta veći, mi još uvijek ne bismo bili zadovoljni, jer je to zaista ništa u razmjeru prema onome, što još trebamo.

Tiberias danas i u budućnosti

Od I. Snowmana.

Geografski položaj Tiberiasa je od vanredne ljepote. Grad uzdiže se na zapadnoj obali Genezaretskog jezera, na kraju jednog zaobljenog zašona. Na obalama jezera prostiru se visoki valoviti brežuljci, koji tu i tamo dosižu visinu od 800 do 1.000 stopa. Dok na sjeveru bliješte snijegom zasrti vršci Karmela, leže na jugu, na protivnom kraju zašona, glasovite termalne kupke.

Tiberias je bio i jest od pamlivijeka židovski grad. Broj nežidovskih stanovnika u njemu i danas je neznačan. Do pred kratko vrijeme bilo je zabranjeno podizavanje zgrada izvan starih zidina. Time stvoreno je u gradu stanje prenapučenosti, koje se jedva može riječima da opiše. Cesta i ulica u evropskom smislu u opće nema. Nema izraza, kojim bi se samo približno mogli označiti stirmi prolazi, koji se vijugaju između i ispod kuća. Što više »ulica« ili »prolaz« su u ovom slučaju pretjerane oznake; najispravnija poredba bila bi sa podzemnim galerijama mravinjaka. Nikakovo vozilo ne može da prodre u ovaj labirint. Male mazge nose u košarama tovar i kad ih susrećeš na njihovom putu kroz nejednako taracane spojne prolaze, moraš se uz zid prisloniti, da im omogućiš prolaz. Odasvud struje mirisi, koji strašno zaudaraju, znak nedostatnih sanitarnih uredaba, a blijeda koštunjava lica djece odraz su nezdravih prilika u gradu.

Ali Tiberias ne će dugo takav ostati. Prilike iza rata dočarale su u glavama nekolicine građana vizije o jednom lijepom gradu i neke od ovih vizija upravo se sada privadjaju u zbilju. Na sjeveru staroga Tiberiasa stečen je naime široki komad zemlje, koji u nesavršenosti ljepoti leži 400 stopa nad površinom Genezaretskog jezera i sa svojom brdovitom pozadinom potječe na jedan amfiteater. I u ovom ubavom kraju podići će se moderni grad usred vrlova, kako ih je zeznovao prof. Geddes, glasoviti graditelj gradova.

Već danas ima ondje jedan grad čadora, u kojemu stanuje mala četa halucim. Ovi mladi ljudi i djevojke obavljaju težak rad kod gradnje drumova i drvoreda, žila kućavica novoga grada. Zaista je veličanstveno promatranje ovoga djela. Ljudi dobrog odgoja i navikli dobrome životu obavljaju ovdje težački posao sa predanošću i ljubavi, koja zadivljuje. Mlade djevojke obavilih glava sa velikim zaštitnim rupcima protiv vrućih sunčanih zraka, sjede na kamenim gomilama i tucaju s kladivom veliko kameenje, koje se upotrebljava za taracanje novih cesta. Druge djevojke i žene bave se u kuhinjama ili vode brigu o razne kućne poslove radničkog latora. Tu ali i nema nikoga, koji ne bi bio prožet osjećajima najviše ljubavi za domovinu. Ta oni izgrađuju svoju zemlju. Njihov je život slikovit i romantičan. Oni rade teško, ali iza obavljena posla skupljaju se u velikim zajedničkim jeshvionicama i prostorijama za razonodjenje, gdje se na razne načine zabavljaju, dapače i plešu. Saobraćajni jezik gofovo isključivo

je hebrejski. Zarade radnika dolaze u zajedničku blagajnu, iz koje se pokrivaju svi troškovi zajednice.

Novi grad usred vrlova bit će od zasebnog čara, ne samo radi osobite podesnosti njegova plana, koji predviđa mnogobrojne javne bašte, široke drvorede i prekrasne trgove za gradske i vladine zgrade, nego i radi njegova položaja u jednom kraju, koji je već sam po sebi ogromni prirodni vrh. Sva doljnja Galileja, ma da je bez drveta, neobradjena i nenastlavana, tvori najdivniji vrh — pravi raj.

U blizini Tiberiasa ima više židovskih kolonija, neke od njih od priličnog znamenovanja; ali neobradjena područja tako su prostrana, kolonije razmjerno tako malene i razasute, da kod tačne procjene zemlje jedva dolaze u obzir.

Ima ali mnogobrojnih znakova za to, da ovo područje prije nije bilo samo gusto napučeno, već i najmilije boravište moćnih i bogatih onoga vremena. Treba samo proći pusli kraj, koji leži jednu milju južno od grada i skrenuti prema spomenulim vrućim vrelima da naidjemo na ogromne mramorne ili granitne stupove, koji ondje leže na zemlji i još napola ukopani štrše iz zemlje. Krasno isklesani kapiteli, koji su nekoć resili kraljevske zgrade i fragmenti iz mramora i alabastra svugdje se nalaze. Treba zemlju samo jednu do dvije stope duboko razgrnuti, da se razotkriju divne mozaikne plate, mramorne stube, temelji stupovima urešenih dvorana i druge gradjevine, koje imaju značaj palača. U blizini nalaze se neki osobito masivni fundamenti, koji su navodno spadali palači Tiberia III., što ju je sagradio Herodes Veliki. Sve to dokazuje, da je Tiberias u starom vijeku bio grad palača, kojemu nema valjda na cijelomu svijetu premca. Prošloga ljeta je prof. Slousch u blizini termalnih vrela preduzeo nekoliko iskapanja i samo dvije stope ispod površine otkrio ostatke jedne velike sinagoge i drugih zgrada, koje su od velikog židovskog i arheološkog interesa. Vjerojatno je da se stari Tiberias protezao od kraja vrućih vrela do današnje gradske granice. Isprave dokazuju, da je uredba termalnih kupki u rimsko doba bila veoma luksurijozna. Vrela bez sumnje posjeduju u velikoj mjeri ljekovito djelovanje, napose proti reumatizmu zglobova i stanovitim kožnim i živčanim bolestima. Zimsko podneblje u Tiberiasu je ugodnije i blaže, nego li ono u najrenomiranijim lječilištima Riviere, a ljepota kraja ne može da bude natkriljena. S ovim prirodnim prednostima morao bi Tiberias da postane zimsko lječilište i kupalište prvoga reda.

Nu u ovaj čas je stanje vrela vrlo nepovoljno. Židovi i prilazi su zaprljani. Zgrade su u posljednjem stadiju propadanja. Drvena vrata i okviri prozora posve su istočeni, a uzalud ćeš na vratima tražiti brave ili kvake, koje su već odavna nestale. Kažu, da je ondje nekada bilo privatnih kupala, ali se čini, da dovodne cijevi već kroz toljeća nijesu popravljane ili čak nadoneštene. Tako mora svatko, tko ondje traži liječenja da slupi u jedan veliki bazen, koji svakome stoji na raspolaganje. Liječničkog nadgleda nema. Sredstava za reguliranje temperature vode takodjer nema. Nema ni loaleta, ni prostorija za pranje, naravno ni prostorija za ohladjivanje i oblačenje. Ali usprkos ovih neugodnih prilika dolaze za zimске sezone iz sviju krajeva zemlje ljudi jačomice u Tiberias, da traže lijeka i odpravljenje u glasovitim kupkama.

Od sviju mogućnosti, što ih Palestina pruža praktičnom ulaganju kapitala, ne može da bude privlačivija i rentabilnija, nego izgradnja moderne uredbe vrućih kupki u Tiberiasu, a u vezi s time morao bi se i sagraditi doličan hotel, koji bi pružao svaki komfor i sve udobnosti, koje moraju takove kupke da pružaju. Ovakovim poduzećem, koje bi se naravno moralo na podesan način upravljati, ne bi Tiberias stekao samo glas jednoga od najvećih zimskih kupališta, već bi i povoljno djelovao na sveopći napredak zemlje.

(Jewish Chronicle).

Keren Hajesod

WEIZMANN U FIRENCI.

Prof. Weizmann je nakon posjeta u Veneciji, gdje je bio svečano dočekan od tamošnjih cionista, stigao u Firencu. Tim se povodom održala Keren Hajesod konferencija, kojoj su pribivale odlične židovske ličnosti iz Italije. Iza toga bio je svečan doček u sinagogi. Na konferenciji Keren Hajesoda postignut je potpun sporazum, te je jednoglasno prihvaćen princip maasera, koji je bio doveo do spora u vodstvu talijanskih cionista. Dne 24. aprila držao je prof. Weizmann u dvorani prefektore veliko predavanje o židovskom idealu i Palestini, kojemu je pored zastupnika civilnih i vojnih oblasti pribivalo brojno općinstvo. Predavanje učinilo je na slušatelje dubok dojam.

Dr. Šmarja Levin u Južnoj Africi. Dr. Šmarja Levin, koji već kroz više mjeseca boravi po nalogu Egzekutive u Južnoj Africi, u velike je uspio kod židovskih masa. I unatoč teške ekonomske katastrofe, koja je zadesila glavne židovske centre Južne Afrike uslijed nemira i štrajka, uspjelo je dru. Levinu, da i u tim predjelima nadje prijatelja za obnovu misao. Sve općine, koje je mogao da zahvati, priredile su mu srdačan doček i prigrlile su svetu stvar.

Dr. Levin posjetio je Pretoria, Bloemfontain, Durban, Port Elizabeth i Kapstadt, gdje su mu priredili posebne počasti sve javne korporacije. Židovi tih gradova potpisali su velike iznose za Keren Hajesod. Visina obveza za prvu godinu iznosi 47.000 funti, pri čemu valja uvažiti, da se akcija za Keren Hajesod u Transvaalu, gdje stanuje polovica židovskog pučanstva Južne Afrike, nije mogla započeti uslijed štrajkaškog pokreta. Vodje južno-afrikanskog Keren Hajesoda drže, da će im uspjeti još prije odlaska dra. Levina povisiti iznose na 80.000 funti.

Kampanja za Keren Hajesod u Belgiji. Kampanja za Keren Hajesod u Belgiji, koju je vrlo brižljivo pripremio Hans Kohn, vrlo se povoljno razvija. Na čelu židovskih općina u Belgiji stoji Antwerpen, te je komiteu pristupio velik broj najodličnijih Židova. Znatnu potporu rado donio je posjet dra. Motzkinu od cionističke Egzekutive. Pod predsjedanjem Tolkovskog razložio je na brojno posjećenoj skupštini dr. Motzkin važnost obnove djela za cioniste i necioniste. Nakon njega govorio je rabin Amniel, koji je govorio o kulturnoj misiji Židova u Palestini. Vodje Keren Hajesod-akcije uvjereni su, da će se moći skupiti jedan milijun franaka.

Rad za Keren Hajesod u Njemačkoj Austriji. Židovski bankovni činovnici u

Beču započeli su akciju između svojih drugova. Odbor bankovnih činovnika dobio je zadnjih četrnaest dana preko 500 novih obveznica te nastavlja svoj rad velikom energijom. Keren Hajesod centrala za Njemačku Austriju nastoji da upozna židovske provincijalne općine s Keren Hajesodom. Iz Graca, Innsbrucka, Villacha i Mödlinga javljaju vrlo povoljne rezultate. U Stockerauu priredio je predsjednik bog. općine Wilhelm Jellinek veliku skupštinu za Keren Hajesod, kod koje je izabran lokalni odbor.

Iz židovskog svijeta

Sastanak Weizmanna sa Herbert Samuelom. Kod svoga drugoga posjeta u Rimu imao je Weizmann razne političke konferencije sa vrlo uplivnim ličnostima. Nakon duljeg razgovora, koji je vodio sa sekretarom ministarstva za inostrana djela, senatorom Contarini, pošao je u Firencu, da se sastane sa vrhovnim komisarom sir Herbert Samuelom, koji je došao iz Palestine.

Sir Herbert Samuel stigao u Veneciju. (Venecija). Vrhovni komesar sir Herbert Samuel stigao je u pratnji lady Samuel u Veneciju. Herbert Samuel izjavio je, da u Palestini vlada svagdje mir i red. Na njegovom putu u London pratio će ga prof. dr. Weizmann, da tom prilikom s njime govori o nizu važnih političkih pitanja.

Dr. Weizmann u Genovi. Kako doznajemo ima dr. Weizmann stići u Genovu, da bi bio prisutan kod rasprava židovskih pitanja. Dr. Weizmann govorit će tom prilikom s mnogim uglednim članovima konferencije radi potvrde palestinskog mandata i budućnosti Palestine. U Genovi očekuje se dolazak generalnog tajnika komitea židovskih delegacija u Parizu, dra. Leona Motzkina.

Dubnov u Kovnu. Znameniti židovski istoričar Dubnov, stigao je iz Petrograda u Kovno, da preuzme stolicu za židovsku povijest na litavskom sveučilištu. Dubnov izjavio je zastupniku dopisnog ureda, da je stanje Židova u sovjetskoj Rusiji žalosno. Razlog, da je ostavio Petrograd, nije glad ni zima, što ju je pretrpio, već činjenica, da se osjećao izoliranim od židovske zajednice. Dubnov poći će uskoro na kratak boravak u Berlin, da dađe tamo u tisak njegovu židovsku povijest, koja će obuhvaćati 10 svezaka, a obrađuje i zadnju epohu do 1914. godine.

Prof. dr. Schorr nadrabim u Varšavi. Profesor orijentalistike na lavovskom sveučilištu, dr. Mojsije Schorr, poznati cionista, izabran je od židovske općine u Varšavi za nasljednika nedavno preminulog nadrabina dra. Poznanskoga. Od ministarstva za prosvjetu zatraženo je odobrenje za izbor dra. Schorra.

Židovski kongres u Americi. U izborom pozivu komisije za židovski kongres, koji je upravljen na sve židovske organizacije i udruženja, ustanovljen je rok sastanka kongresa američkih Židova za 21. maj u Filadelfiji. U pozivu veli se, da po vladama raznih zemalja dana obećanja židovskome narodu kako obzirom na Palestinu tako i glede jednakopravnosti Židova u istočnoj Evropi iziskuju u sadašnjem času potporu američkog židovstva. Samo organizirani kongres američkih Židova može da dađe novu snagu i poticaj za izvršenje velikih zadataka, koji čekaju naš narod.

Konflikt u Litavskom Sejmu. Iz Kovna nam javljaju: Litavski Sejm otklonio je u drugom čitanju nacrtu ustava §§ 80. i 83., koji se odnose na osnutak ministarstva za narodne manjine i priznanja jezika narodnih manjina. U znak prosvjeda ostavili su židovski zastupnici vijećnicu. Pošto se otklon gore spomenutih paragrafa protivni »pariškoj deklaraciji, koja je Židovima zajamčila prava narodnih manjina, to je ministar za židovske stvari, dr. Solovejčik, smjesta demisionirao. Njegova je odluka odobrena po reprezentaciji litavskog židovstva.

Događaji u litavskom Sejmu izazvali su već vanpolitičke učinke. Američki Židovi, koji su zadnjih mjeseca vrlo živo nastojali, da Amerika de jure prizna Litavsku, počinju sad sumnjati u litavsku iskrenost prema narodnim manjinama. U zadnjoj sjednici Board of Deputies izjavljeno je, da će Litavska za slučaj da ne održi svoja obećanja biti prinudjena da istupi iz Saveza Naroda.

Velika američka akcija za nabavu orudja. Iz New-Yorka javljaju: »Peoples Relief Committee« poveo je vrlo zahvalnu akciju, koja ima da namakne potrebita sredstva, da Židovima ruskih predjela omogući izgradnju njihove egzistencije. Ovaj put se ne radi o novčanim potporama, već o tome, da se židovski poljoprivredni radnici u Rusiji snabdjevaju s modernim utenzilijama i orudjem, da bi mogli izvršiti svoje zvanje. Ova akcija ima mnogo izgleda da će uspjeti. Predsjednik »American Joint Distribution Committee«, Felix Warburg pozvan je, da se stavi na čelo akcije, te je taj poziv vrlo rado primio i izjavio je o ovom pothvalu slijedeće: Medju židovskim masama Rusije vlada velika oskudica na radu, tehničko sudjelovanje u fabrikama, u radionicama i na polju. Moramo ali i spoznati, da je sasvim isključen rad na tim poljima u času, kada fale sva utenzilija, orudja i tehnički pribor. Židov, koji je voljan, da obrađuje polje i kojemu se pruža za to mogućnost, mora da bude snabdjeven s modernim agrikulturnim strojevima. Ovom akcijom pomoći će se ne samo hiljadama Židova u težnji da postanu samostalni, već se stvaraju temelji za bolju budućnost ruskog židovstva. Čim više židovskih farmera imamo u Rusiji, tim jednostavnije postaje židovsko pitanje uopće. Polazem osobitu važnost na nabavu poljo-privrednog orudja, jer će snabdjevanje ruskih Židova sa poljo-privrednim orudjem pobuditi u njima nov duh. Omogućivši ruskom židovu, da obrađuje zemljište pobudujemo u njemu nove snage i pravimo ga ne samo samostalnim, već ga i oslobadjamo od duševnog pritiska i dajemo mu mogućnost, da samosvjesno i podignute glave gleda na okolišni svijet. Misao, da se u Rusiji osnuje niz industrijalnih i poljo-privrednih učilišta, je zdrava i zaslužuje našu pažnju. Zanimljajmo sebi, što bi to značilo za rusko židovstvo, a napose za ukrajinsko, kad bi tamo osnovali niz škola, poput Hirschove poljo-privredne škole u Woodlyne ili Hebrew Technical School. Oni, koji u Americi pažljivo prate rad tih škola znadu iz iskustva, u kako kratko vrijeme se sposobna židovska omladina popela na stepen, na kojem je već u stanju da pomogne ne samo sebi, već i svojim bližnjima. U još većoj mjeri bit će to sigurne slučaj, ako će naša akcija biti uspješna u Rusiji.

Židovska statistika poslije rata. Uslijed rata promjena granica znatno su se promijenili statistički podaci židovskog

pučanstva pojedinih zemalja. Prema zadnjem brojanju žive u Evropi 10 i pol milijuna Židova. Broj Židova u Rusiji, najvećoj naseobini Židova u Evropi, koja je prije pribrojila 6 i pol milijuna Židova, znatno se smanjio uslijed odcijepljenja pojedinih zemalja, te će danas u Sovjetskoj Rusiji živiti kojih 400.000 Židova. Najviše Židova ima Poljska, gdje židovsko pučanstvo od 3.300.000 iznaša 11% cjelokupnog pučanstva. Broj Židova u Ukrajini iznosi 2.300.000. Znatno porast židovskog pučanstva zabilježen je u Rumunjskoj, gdje je uslijed pripojenja Besarabije, Transilvanije i Bukovine broj židovskih duša od 250.000 porasao na 800.000. U Bjelo Ruskoj živi tri četvrt milijuna Židova. Znatno procenat Židova živi u Litavskoj, gdje 300.000 duša sačinjavaju 10% ukupnog pučanstva. U Beču stanuje 300.000 Židova, što odgovara 16% ukupnog pučanstva, dok u Budimpešti žive 212.000 Židova. Broj Židova u Ugarskoj iznosit će 450.000, u Čeho-Slovačkoj 360.000, u Engleskoj 28.000, u Francuskoj 130.000, u Italiji i Bugarskoj 40.000, u Jugoslaviji 60.000, u evropskoj Turskoj 50.000, u Grčkoj 75.000, (Saloniki 60.000). Interesantno je, da statistika Jevreja iza rata pokazuje Židova u Španiji i Portugalu i to u Španiji 1.000, a u Portugalu 600. U Švicarskoj živi 21.000 Židova, u Švedskoj, Danskoj, i Belgiji svagdje po 4.000, a u Norveškoj 1.000. Broj Židova u Aziji računa se na 780.000, od kojih 80.000 stanuju u Palestini. I u Sjevernoj Africi imade zemalja sa znatnim židovskim naseobinama. Tako Maroko imade 100.000, Tunis 60.000, Alžir 55.000 Židova. U Egiptu žive 40.000 Židova. Broj Židova u Udruženim Državama Amerike iznosi 2 milijuna, a u Australiji 20.000.

Egipatski slobodni židari za mir između Židova i Arapa. Velika loža egipatskih židara u Kairu je povodom Nebi Mussa blagdana upravila na palestinske Arape velik apel, koji »u ime slobode, jednakosti i bratstva« pozivlje sve slojeve palestinskog pučanstva, da pored razlike njihove narodnosti žive u slozi i miru kao jedan narod. Apel podsjeća na primjer Nijemaca, Talijana i Francuza u Švicarskoj, koji je republici donio slavan život i dragocijenu slobodu. »Sjetite se«, veli se u apelu, »da su Židovi naša braća i sestre, koji su bili prisiljeni da žive među tudjincima, gdje su postigli uspjeha i blagostanja. Danas su svi ispunjeni željom, da se k vama povrate i da svojim bogatstvom, svojim iskustvom i znanjem doprinesu k dobrobiti zajedničke domovine... Slušajte pažljivo na glas, koji upravlja na vaš Egipat, vaša velika i starija sestra. Egipat traži od vas mir i međusobni sporazum u vašem interesu i u interesu Orijenta, koji stoji nad interesom svake pojedine zemlje.« Apel obraća se na pojedina zvanja te u stilu himne prikazuje solidaritet naroda.

Antisemitizam u Sovjetskoj Rusiji. Kako izvješćuju bjegunci iz sovjetske Rusije, porasla je u zadnje doba antisemitska struja u sovjetskoj Rusiji. Uslijed gladi i pogoršanja općih prilika pristupačni su seljaci, naročito u Ukrajini, antisemitskim razdraživanjima, a i u crvenoj armiji, koja se tuži radi rdjave opskrbe, opaža se razvoj antisemitizma. Antiboljševička propaganda nastoji da opće nezadovoljstvo iskoristi protiv Židova.

Iz Palestine

INVESTICIJE ŽIDOVSKOG KAPITALA U PALESTINI.

Jedna židovska poslovice veli: brojke opamećuju. Ko hoće da shvati, što su Židovi učinili za Palestinu u zadnjih dviju godina i usprkos ekonomske svjetske krize te nedostatku novca i kraj nerazjašnjenih političkih prilika, taj mora da se bavi brojkama. Novi je jevrejski trgovački list, koji izlazi kao prilog »Haareca«, sastavio statistiku kapitalija, koja su Židovi donijeli u zemlju u zadnje dvije godine, te nas rezultat te statistike vrlo ugodno iznenađuje. Ako za čas pustimo s vida mala poduzeća, čiji je kapital manji od 1000 funti šterlinga, možemo poduzeća razdijeliti u ove 5 grupe:

1. poduzeća s kapitalom od 1000 do 5000 funti šterlinga. Takovih židovskih poduzeća ima 23 u zemlji s kapitalom od ukupno 68.000 funti.

2. Poduzeća s kapitalom od 5000 do 10.000 funti šterlinga ima 4 i to: Kooperativa Karmel, kamenolomski sindikat Atlit, kupališno poduzeće u Tel Avivu i Palestine Ligterage and Coastal Shipping Cy. Ukupni kapital ovih poduzeća iznosi 24.000 funti šterlinga.

3. Četiri poduzeća s kapitalom od 10.000 funti do 25.000 funti i to: dansko-amerikanska stolarska zadruga u Jeruzalimu (10.000 funti), S. Katz u. Co. (20.000 funti), Kasnau (15.000 funti) i American Palestine Iron Workers (12.000 funti) ukupno 57.000 funti šterlinga.

4. Dva poduzeća s investicijom od 25.000 do 50.000 funti i to: American Fruit Growers (30.000 funti) i American Palestine Company (50.000 funti) ukupno 80.000 funti.

5. Pet poduzeća s kapitalom od 50.000 do 100.000 funti i to: Hiram Company (100.000 funti), Habone (100.000 funti) Les Grains Momlius de Palestine (100.000 funti) i Silikat (75.000 funti) ukupno 475.000 funti.

Ova dakle poduzeća reprezentiraju kapital od tri četvrt milijuna funti šterlinga. Pribrojmo k tome

a) jedno 200 fabrika manjega stila s kapitalom od 100 funti,

b) 50 stolarija s prosječnim kapitalom od 200 funti,

c) 100 automobila po 300 funti,

d) investirani kapital u novogradjenim hotelima 20.000 funti,

e) kapital uloženi u trgovačkim kućama 60.000 funti,

f) oko 400 kuća s prosječnom vrijednosti od 500 funti t. j. 200.000 funti šterlinga.

Ove šest stavke daju nam iznos od 340.000 funti, tako da je s gore navedenim svotama investiran zadnjih dviju godina po židovskim društvima ili privatnicima iznos od preko milijun funti za ekonomski razvoj zemlje. Ako računamo, da je u tom razdoblju došlo u zemlju 20.000 imigranata otpada na svakog imigranta 50 funti šterlinga.

Vrlo nam interesantnu sliku daje statistika, a uspoređujemo cifre židovskog industrijalnog rada s nežidovskim.

Vlada je dosad potvrdila 62 dioničarska društva. Od tih su društava 44 (72%) židovska, 12 (20%) engleska, 3 (5%) američka, 2 (3%) francuska i jedno talijansko.

Nadalje je vlada potvrdila 21 zadrugu, koje su bez iznimke židovske. Samo od društvenih tvrtki su 69 židovske, a 121 nežidovske.

Vjerojatno je da će još ove godine velike židovske kapitalije doći u zemlju: američko hotelsko društvo, hipotekarna banka, banka za industrijske zajmove, električno poduzeće na Iarkonu i t. d. Ali i nekoja postojeća poduzeća povećati će svoj kapital, te je vrlo vjerojatno, da će Židovi kraj malo povoljnih prilika donijeti ove godine još 2 milijuna funti u zemlju. Spomenuti valja, da u ovoj listini nije nigdje navedeno, što su Židovi potrošili za kupnju zemljišta: Palestina Land Development Company kupila je zemljišta za više od pol milijuna funti, a Keren Kajemet za 350.000 funti. K tome dolaze još manje kupnje po privatnicima.

To je židovska trgovačka bilanca u Palestini.

U ovoj bilanci nisu iskazani kapitali, što ih upotrebljava cionistička svjetska organizacija za uzdržavanje svojih gospodarstva i institucija, a isto tako i iznose, koje troši Ica i Allianca.

Židovsko Narodno Vijeće u Palestini.

Na nedavno održanoj drugoj sesiji palestinske Asefat Hanivharim, izabran je novi Vaad Leumi, koji je 3. aprila držao svoju prvu sjednicu. Vaad bavio se pitanjem utjerivanja poreza te je slijedeće zaključio: Pojedine općine imat će pravo utjerivanja poreza, ali moraju svoj budžet podnijeti na potvrdu Vaad Leumiu: nadalje ima Egzekutiva Vaad Leumia da izradi nacrt općinskih organizacija. Nakon referata o arapskom pitanju izražena je želja, da se u užem kontaktu s Arapima radi naročito u zajedničkim kulturnim i gospodarskim institucijama. U debati o useljivanju konstatovano je, da se uslijed pooštrenja propisa o useljivanju znatno smanjio broj imigranata. Pravovaljana viza britanskih oblasti anuliraju se i vraćaju se emigranti. Na sjednici zaključena je rezolucija, u kojoj se nalaže Egzekutivi, da sve poduzme, da se ukinu naredbe za imigraciju i da prosvjeduje protiv povratka imigranata. Konačno je zaključeno, da se izabere Egzekutiva od 7 članova, i k tomu dva člana palestinske Egzekutive. Kao zastupnik Vaad Leumia u cionističku Egzekutivu izabran je Kalvariski, dok će drugi mandat dobiti zastupnik sefarda. Za predsjednika Vaad Leumia izabran je David Jellin, a u Egjekutivu: Eisenberg, Aronović, Ben Cvi, Ben Gurion, Kalvariski. Konačno konstituirani su odbori za odgoj, imigraciju, poljodjelstvo i zdravstvo.

Sitne vijesti. Društvo za jevrejsku znanost. Pod naslovom »Javne osnovano je u Jeruzalimu društvo za unapređivanje jevrejske znanosti. Članovi »Javne« bavit će se osobito istraživanjem židovskog jezika i jevrejske povijesti. U odbor izabrani su medju ostalima David Jellin i Dinaburg.

Kazališna zajednica u Palestini. Nekoliko glumaca i glumica, koji su prije naseljenja u Palestini djelovali na raznim evropskim pozornicama, osnovali su u martu zajednicu palestinskih prijatelja kazališta, koji će prikazati u Jafi i Jeruzalimu znamenita djela evropske i židovske literature.

Novi most preko Jordana. Po nalogu palestinskog vladinog odsjeka za javne radove je jedna grupa židovskih kolonizacionih pionira prije nekoliko mjeseci započela s gradnjom novoga mosta preko Jordana. Iz Hajfe javljaju, da je most dogotovljen 10. aprila i da je već predan prometu.

Nalozila za židovske radničke zajednice. Zadruga za javne radove, koja je stvorena od židovske radničke organizacije, dobila je u mjesecu aprilu brojne narudžbe, koje su vrlo povoljno utjecale na radno tržište. 250 radnika našlo je zarade kod gradnje od 125 kuća u novoj četvrti Tel Aviva. Na putu od Tel Aviva do Petah Tikve zaposleno je 100 članova zajednice kod gradnje jednog kompleksa kuća. Osim toga prihvatila je zadruga naloge za gradnju fabrika i cesta u raznim dijelovima zemlje. Sredinom aprila dala je organizacija 1395 članovima dugotrajne poslove.

Istraživanja židovske prošlosti u Palestini. Prve arheološke iskopine u Palestini preduzete su godine 1863. u isto vrijeme kad je osnovano društvo »Palestine Exploration Fund«. No pravi arheološki rad započeo je istom god. 1890. U ono vrijeme otkrio je Fetrie u Lakišu ruine od 8 starih gradova, koji je jedan na drugome sagradjen, a čiji postanak on ovako tumači: Svaki put, kad je nestalo kulture jednog od tih gradova i izčeznula rasa, koja je grad osnovala, nastali su pomale talozi zemlje, koji su prekrili preostatke grada, a tokom vremena osnovali su na istom mjestu nove rase novi grad s novim kulturnim karakterom. God 1902. preveo je engles Macalister istraživanje u Gezer, koji je grad dobio kralj Salamon kao vjenčani dar prigodom vjenčanja s jednom egipatskom princezom i našao ovdje vrlo važne dokumente, koji su bacili novo svjetlo na egipatsku i grčku kulturnu povijest u Palestini. Iskopine u Bet Šemenu donijele su nam natpise, koji su mnogo doprinijeli poznavanju Palestine. za dobe Filistejaca. No ova iskapanja nisu imala svrhu da služe židovskom istraživanju, već da ispituju kulturnu epohu Filistejaca ili Grka, odnosno Egipćana. Istom god. 1910. započelo se sa sistematskim arheološkim istraživanjima u židovskim centrima, da se ispita stara židovska kultura. Američka misija započela je iskapanja u Samariji, glavnom gradu kraljevstva Izraela, koja je kolijevka profetizma, i otkrila su palaču Ahaba i Jesabele, koja je bila sagradjena u staro-židovskom arhitektonskom stilu sa židovima, koji su se sastojali iz velikih gromada. U isto vrijeme provedena su i iskapanja u Jeruzalimu na mjestu hrama, koje su nam donijeli natpise iz Salamonovog vremena. No ova istraživanja provedena su u čednoj mjeri i bez pravog shvaćanja za židovsku prošlost, a nežidovski istraživaoci nisu shvatili važnost hebrejskih natpisa.

Istom sa okupacijom Palestine po Englezima, ponovljena su velikim marom arheološka istraživanja. Pod auspicijama vrhovnog komisara Sir Herbert Samuela, osnovan je »Palestine Oriental Society«, koju financiraju sve narodnosti, a s druge strane osnovano je židovsko arheološko društvo »Palestine Exploration Society«. Istraživanja započela su u

Jad Hašalom, a nastavljena su u Tiberiasu, gdje se i sada još provadjaju. Grad Tiberias odabran je iz raznih razloga. Ponajprije, jer je židovski sinhedrion na početku galuta preložen u taj grad i odavde izvršen utjecaj na židovsku literaturu i umjetnost sve do 11. vijeka, zatim stoga, jer se iskapanja u Tiberiasu mogu provesti pod vrlo povoljnim uvjetima uslijed rada židovskih useljenika, koji su zaposleni u Galileji kod gradnje ceste, te su pouzdan element, koji je stvari vrlo odan.

Iskapanja u Tiberiasu donijela su vrlo povoljan rezultat. U udaljenosti od 100 metara od sumpornih kupka grada, u blizini grobnog spomenika Rabi Meira, nadjeni su ostaci židovskoga hrama, čiji se židovi prema propisu protežu od juga prema sjeveru, a podovi su od mramora s mozaikom. Nadjeni su mramorni stupovi s uklesanim jevrejskim amblemima, kao što su to minore i šofar, stupovi, na kojima vidimo korintijski upliv s menorom i magen davidom. Drugi uresi služe se motivom plodova, i daju nam točnu predodžbu o tadanjoj flori u zemlji. Druga iskapanja otkrila su jedan dio stare kanalizacije Tiberiasa, a postoji nada, da će se na taj način moći rekonstruirati stari plan grada U 7. vijeku poslije Krista razoreni je Tiberias uslijed potresa, a novi je grad nešto sjevernije ponovno izgrađen. Tu je nadjeno veliko židovsko groblje, pa mnogi misle, da je tu pokopano 24.000 učenika ili privrženika Rabi Akide, dok su ovdje u istinu pokopani veliki učitelji one epohe.

Iz Jugoslavije

SJEDNICA RADNOGA ODBORA S. C. J.

Na sjednici R. O-a., održanoj dne 1. o. vaj. izvjestio je iza riješenih tekućih stvari član David Spitzer o stanju akcije za prikupljanje šekalim i priloga za zemaljsku organizaciju. Iz dosada primljenih obračuna proizlazi, da se akcija općenito ne provadja onim intenzitetom i pospješanjem, kako bi to iz već opetovano naglašanih razloga bilo poželjno. Dok su neka mjesta uzorno akciju provdjala i s povoljnim uspjehom već zaključila, ima oveći broj mjesta, gdje akcija sporo napreduje, a mnoge mjesne organizacije nijesu još ni izvjestile o stanju akcije. Ispoljava se neugodna činjenica, da su mišljenici nerado plaćaju razmjerno niski godišnji prilog za zemaljsku organizaciju. Iščekuje se sa stalnošću, da će svi mjesni odbori skloniti sumišljenike njihovih mjesta na vršenje dužnosti.

Dr. Beno Stein, dr. Alfred Singer, Rikard Herzer i dr. Otto Braun izvjestili su o radu i prilikama u po njima posjećenim mjesnim organizacijama u Požegi, odnosno Beogradu, Zemunu i Koprivnici.

Lav Stern izvjestio je o stanju akcije za ubiranje šekalim i doprinosa za zem. organizaciju u Zagrebu, kao i o akciji za Keren hajesod, koja je u danima boravka dra. Sternberga uz njegovu i saradnju nekolicine članova R. O-a. u Zagrebu preuzeta i vrlo dobro uspjela. Akcija će se sa svom intenzivnošću nastaviti.

Iza toga tretirano je pitanje halucim, napose mogućnosti njihova odaslanja u Palestinu. Definitivni zaključci o tome

pitanju nijesu stvoreni, već će se R. O. skorih dana sastati na sjednicu, da vijeća i donese zaključak o mogućnostima što bržeg i po halucim povoljnog rješenja. Pal. uredu stavljeno je u zadatak da prikupi u tu svrhu sav potrebiti materijal, napose da se stavi i sa halucim, koji borave izvan Zagreba, u kontakt. Iza pročitavanja izvještaja Egzekutive o vijećanju Akcionog komitea o izgledima skorog prihvata mandata nad Palestinom po Savezu naroda zaključena je sjednica.

KEREN HAJESOD U ZAGREBU.

Prigodom boravka g. dra. Fritza Sternberga iz Frankfurta n. M. u Zagrebu stavila su mu se na raspolaganje gg. dr. Aleksandar Licht, Lav Stern i dr. Alfred Singer, da u našem gradu ponovno povedu akciju u korist Keren Hajesoda. U malo sati postignut je vrlo lijep uspjeh. Potpisano je 24 novih obveznica na ukupno K 506.000.— Imade i necijonista, koji vrlo rado potpisaše obveznicu. Rezultat je tim povoljniji, što su gotovo sve te obveznice plative do konca ove godine, a velik dio je odmah i isplaćen. Uvjerili smo se, kako je lahko raditi kod nas za Keren Hajesod, jer je razumijevanje za stvar veliko. Sve zavisi o tome, da se taj rad organizira, i da se svakom Židovu pristupi. U Zagrebu taj rad ne smije više prestati.

ZAGREBAČKI ŠEKELSKI POVJERENICI!

Radi organiziranja daljnog sabirnog rada u Zagrebu da što prije uzmognemo pristupiti reorganizaciji zagrebačke mjesne cionističke organizacije, molim Vas, da vaš rad odmah dovršite i da mi odmah vratite šekel blokove sa obračunom i novcima. Raspačajte odmah blokove, što ste ih preuzeli! Ne odgadjajte posao, ne gubite nijedan dan, ne izostavite nijednoga znanca.

Lav Stern.

Prinosi za Mjesnu Cionističku organizaciju Zagreb. Na ovogodišnjoj zabavi Makabija sakupiše u korist M. C. O. zagrebačke gdjica Dragoner i gosp. Lav Stern K 3120.—.

ISKAZ DOSAD UNISLIH ŠEKELA I PRINOSA ZA ORGANIZACIJU.

Mitrovica za haluce	K	70.—
Tuzla za 40 šekela	1600.—	prinosi
800.—	K	2400.—
Vukovar za organizaciju	K	5000.—
Bitolj za organizaciju ostatak šekel		
5681.—	K	600.—
Đakovo za 10 šek. 400.—	prinosi	
950.—	K	1350.—
Hercegovac za organizaciju	K	120.—
Ludbreg za 5 šekela 200.—	prinosi	
600.—	K	800.—
Gradačac ostatak za šekele	K	130.—
Šanski most, ostatak za šekele	K	150.—
Pakrac-Lipik, 20 šekela 800.—	prinosi	
900.—	K	1700.—
Đakovo 10 šekela 400.—,	prinosi	
1110.—	K	1510.—
Gina, 20 šekela 800.—,	prinosi	
970.—	K	10580.—
Brčko, 53 šekela 2120.—	prinosi	
1910.—	K	4080.—
Zagreb, 38 šekela K 2280.—	za zemaljsku organizaciju	K 10.640
		K 12920.—

(Nastavit će se).

Glina, mala varošica, u kojoj živi šačica Židova, svijesnih, dobrih Židova. Malo kad čitalo se ime ovoga mjesta u iskazima darova za Židovski Narodni Fond i to tek sa neznatnim iznosima, malo kad izuštano je ili napisano ime ovoga mjesta u vezi sa bilo kakovim pitanjem židovstva. Idilskim mirom živi ondje nekoliko židovskih obitelji, u bratskoj slozi sa tamošnjim življem dijeleći dobro i zlo, ugodu i neugodu malovaroškog života. Ne taru si glave o rješavanju velikih problema, koji drže ostali »veliki svijet« u nepetom dahu, borba o svagdanji hljeb ispunjava u glavnome njihov rad i njihove misli. A ipak u njih drijema topli osjećaj za sva plemenita nastojanja, što pokreću svijetom u cilju poboljšanja stanja toli napačenog ljudstva, a prirodno i za bolju sudbu svojih sunarodnika. Tek treba da se taj prividno uspavali osjećaj probudi, treba tek jedan impuls spolja i zadrijež mali osjećaj oživljuje, preobrazuje se u stvaralačke energije, probudjenom svijesti dobivaju plemenita nastojanja novih, svježih, stvari odanih suradnika u moralnom i materijalnom pogledu...

I naša braća u Glini primivši po jednom našem mladom vrijednom sumišljeniku ovaj impuls trgoše se iz sna, progledaše i vidješe, kako vijekovima napačeni židovski narod uzima u svoje ruke pripravljanje polje svoje budućnosti, gradjenje svoje domaje na svojoj grudi.

I Židoviu Glini platiše rado i ponosno šekel, najpripravnije platiše prilog za zemaljsku cionističku organizaciju, svaki premašujući propisani iznos, neki premašujući ga desetke puta...

Ugledali se i ostali Židovi u nje!

Predavanje dra. Fritza Sternberga. U subotu dne 29. aprila držao je g. dr. Fritz Sternberg zadnje svoje predavanje o socijalnoj izgradnji Palestine. Predavač je prije svega naglasio, da je prvi uvjet socijalne obnove promjena gospodarske strukture židovskoga naroda, te da kod svih pokušaja rješenja socijalnog obnove valja uvijek uvažiti potrebu samostalnosti Židova. Prelazeći zatim na zadrugarstvo promatra isto u vezi sa zemljišnom reformom, kod koje igra narodni ljišnom reformom, kod koje igra Narodni Fond najveću ulogu. Narodni Fond, koji svojinu židovskoga naroda, koje daje Jevrejima u nasljedni zakup. Time bi nestalo zemljišnog posjeda i spekulacije sa zemljištem, a ujedno bi bio riješen problem proletarijata. Narodni fond protegnut će svoje djelovanje i na grad te će davati nasljedno gradjevno pravo na gradilišta i time riješiti problem nedostatka stanova. Pitanje zemljoradničkog proletarijata nije samo pitanje sela, već znatno upliviše i na razvoj industrije. Naše će nastojanje dakle biti, da i kod industrije sačuvamo zajednici mogućnost, da upliviše na razvoj iste time, što elektrifikacija ne će biti u privatnom gospodarstvu već u mješovitom, a isto tako djelovat ćemo i na selo povodnjivanjem. Vraćajući se na zadrugarstvo ističe predavač, da su kvucot u zajednici sa hamašbirom stvorile nešto, česa zapadne države još nemaju. Kvucot prodavaju izravno hamašbiru svoje produkte, a hamašbir

nabavlja sve potrebno za kvucot, čime se isključuje posredništvo.

Konačno govori o odnošaju između sela i grada, te naglašuje, da u Palestini razlika nije tako velika, jer nemamo i ne ćemo imati velegradova u evropskom smislu, dok s druge strane naše kolonije imaju gradskog karaktera. Židovi mora da se sljube sa zemljom i u gradu, pa će valjati stvoriti vrtno gradove. Tako ćemo u Palestini vezom između grada i sela stvoriti nove forme, koje ne će biti samo na korist zemlje, već će biti uzorom za čijeli svijet.

Šport i gimnastika

Javna vježba Makabija u Zagrebu. Dne 30. travnja o. g. priredio je Makabi u dvorani Hrv. Sokola gimnastički javni nastup svih kategorija članstva i naraštaja.

Točke obilnoga programa izvedene su precizno i dotjerano tako, da su naišle na sveopće odobravanje općinstva i stručnjaka, koji su se vrlo pohvalno izrazili o napretku, a jednako i o dobrom

ljudskom materijalu društva, koji — u slučaju intenzivnijega rada — obećaje najljepše perspektive daljnijega razvitka. Nastup je bio u neku ruku generalna proba za jevr. omlad. slet, koji će se održavati sredinom augusta o. g. u Zagrebu. Prema tome bile su i točke programa udešene.

Izvedene su pod vodstvom vodje g. M. Freibergera sletske vježbe sastavljene po učitelju Makabija g. Vrhovcu i to po muškom i ženskom članstvu, vježbe jednostavne, no ipak lijepe i efektne.

Slikovitost vježbi bit će po dotjeranim stavovima i nešto življim izvođenjem znatno povećana. Osim toga bit će za efektan nastup u prirodi potreban razmjerno veći broj vježbača. — Muški i ženski podmladak nastupio je pod vodstvom g. A. Lichta u prostim vježbama i na spravama. U prostim vježbama može se mirne duše reći, mališi su nadmašili svoje starije.

Od osobitog efekta bile su proste vježbe g. H. Grafa, izvedene pod vodstvom g. dra. Brauna po kategoriji sred-

njoškolaca, koja prema svim znacima obećaje, da će biti skoro najbolja. Tek brojčano nikako ne zadovoljuje. Preporučili bismo, da ove uzorne vježbe uzme za poseban nastup na sletu, koje naše jače društvo, koje bi moglo da ih izvede barem sa 30—40 vježbača.

Žensko članstvo i odio prednjačkili pripravnika nastupili su na ručama te su, naročito posljednji, svojim uzornim vježbama najbolje prikazali stepen, do kojeg se za ovo kratko vrijeme svog opstanka uzdignuo zagrebački Makabi. Jednako lijepe bile su i simultane vježbe srednjoškolaca na dvim konjima.

Makabi je i ovim nastupom zadužio žid. gradjanstvo grada Zagreba dokazavši ponovno, da u punoj mjeri zaslužuje povjerenje i izdašnu potporu najširih slojeva.

U njem će se djeca naša i mladost — uzdanica naša razviti u zdrave, krepke, vedre i vesele ljude, makabejce, dušom i tijelom potpune Židove.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Iskaz darova br. 8. od 18. aprila do 3. maja 1922.

JAAR JUGOSLAVIJA.

Zenica: Cili Levi 4 maslina n. i. pok. su-
pruga Izidora Levi 200.—, Artur Kraus
1 = 50.—, svega 5 maslina 250.—
Bjelovar: Josip Lipšić n. i. Irena Lipšić
50.—, dr. Herman Fischer n. i. Alfred
Fischer 50.— = 2 masline 100.—
Našice: Terezija Eisler za vrt n. i. pok.
Aleksandra Eislera 100 maslina 5000.—
Zagreb: N. N. 12 maslina 600.—, prigod-
dom boravka dra. Weisla sabrano za 22
masline 1100.—, dr. Weisl n. i. Žiga i Roza
Hacker 6 maslina 300.—, dr. A. Licht n. i.
Ruben Benjamin Licht 8 maslina 400.—,
veselo društvo 6 maslina 300.—, Žiga Neu-
man otvara vrt n. i. pok. Betli Schwarz sa
20 maslina 1000, svega 74 maslina 3700.—
9050.—

Do sada darovano 3710 maslina.
Za popunjenje šume treba još 6290 ma-
slina.

OPĆI DAROVI.

Beograd: Na Purim sabrale su: Matilda
Avramović 120.—, Olga Šalom 240.—. Na
svadbi: Kazes—Alkalay 396.—, Ruben—
Levi 244.—, Adanja—Levi 644.—, Karijo—
Benarajo 380.—, Almuzlino—Simonović
988.—, Hochner—Bril 1000.—, Semo—
Koen 228.—, Jeoušua—Benjamin 182.—,
Grünberg—Jeoušua 212.—, S. Amar—A.
Levi 470.—, Ž. Pijade—R. Amar 716.—,
na velu Uzi Levi 174.—, i haham Nisima
Teste 712.—, na večeri Mare Beraha i
Haim Benvenisti sabrano 600.—, dr. David
Alkalay umjesto cvijeća Mari Beraha
200.— 7506.—
Bjelovar: Lav Stern 40.—
Ruma: N. N. 20.—
Požega: Hagibor 96.—, Sam. Haas 70.—,
Žiga Kohn 12.—, Eduard Baum 10.—, dr.
Samuel Steiner 22.80 210.80
Zagreb: Prig. predavanja dra. Weisla
daruje »hapatiš« 1000, N. N. 20.— 1020.—
8796.80

SKRABICE.

Zavidović: Vladimir Golovitz 25.—, Jo-
sef Kabiljo 68.—, Boris Alter 72.—, Frid-
man Hirsch 20.—, Josef Musafia 20.—,

Izak Kabiljo 19.—, Adolf Müller 20.—,
Martin Eichhorn 18.—, Rosenrauch 8.—,
Izak Altarac 18.—, Bencion Musafija 22.—,
Albert Musafija 19.—, Sara Kabiljo 57.—,
Ester A. Musafija 16.—, Eichhorn Sara
40.—, Ester Azmo 20.—, Ester Altarac
24.—, svega 17 škrabica 486.—
Požega: Aleksander Weis 47.—, Viktor
Kohn 38.—, Mavro Haas 130.—, Rudolf
Pollak 58.—, Samuel Spitzer 4.—, Oskar
Sonnenschein 34.—, Adolf Schorsch 56.—
Adolf Hoffer 15.—, Jakob Blau 264.—, Sa-
muel Fischer 106.—, Jakob Geršković 86.—,
Otlo Adler 32.—, Hugo Adler 278.—, sve-
ga 13 škrabica 1148.—
Bjelovar: Natan Steiner 100.—, Bern-
hard Hahn 13.—, Rudolf Weber 52.—, Izi-
dor Dorf 22.—, Oskar Rosenberg 20.—,
Adolf Haas 30.—, Filip Lipšić 70.—, Edica
i Tea Schey 23, svega 8 škrabica 330.—
Zagreb: David Spitzer 112.—, Menza
250.— 362.—
Ipsražnjeno 40 škrabica 2326.—

OBITELJSKA DAR. KNJIGA.

Zagreb: Prig. vjenčanja Alice Weiser—
Otto Glas daruju: Schlossberger 800.—,
po 400.— Lav Stern, Jak. Lachmann, Artur
Löbl, Jenö Kohn, Izidor Weiser, Otto Glas,
Feliks Weiser, dr. Rosenberger, po 200.—
Adolf Lachmann, Klaber, dr. Rosenstock,
po 160.— Oskar Weiser 4760.—

ZLATNA KNJIGA.

Ogulin: Milan Licht n. i. Ernsta i Nelike
Goldner umjesto cvijeća pok. Ljud. Zie-
reru 400.—

Beograd: Alfred Levi n. i. Mare Beraha
200.—. Za upis u Zlatnu knjigu n. i. haha-
ma Nisima Testa daruju: po 400.— dr.
David Alcalay, Hajim Testa, Jakov Testa,
Avram Testa, po 200.— Sima Leović, Ha-
jim Rušo, Aron T. Levi, Avram I. Katalan,
Rahamin Alfandari, Rahamin Gabaj, Ru-
ben Almuzlino, David Alfandari, Avram
Alfandari, Majer Altarac, Zdravko Alfa-
ndari, Režinka Alfandari, po 120.— Avram
Koen, David Ovidia, Kalman I. Almuli,
Bencion Bencion, po 80.— Aron S. Koen,
Josip Danon, Avram S. Koen, po 40.— Av-
ram Alhabari, Izak Alfandari, Sabetaj Ru-

ben Šarlofa Alfandari, David I. Adul, Ma-
rica Benajorović, Sofija Altarac, David
Adul, po 20.— M. Alfandari, svega 5460.—
6060.—

DJEČJI SAB. ARCI.

Požega: Mirko Geršković 180.—, Ljer-
kica Goranić 161.—, Josip Bruck 120.—,
Ružica Davidović 68.—, Ružica Stein
300.— 829.—

MASLINE.

Dakovo: U kući Roberta i Zlate Spiegl
sabrano je n. i. njihove kćerke Lee u vrt
Ilke i Pinkasa Spiegl 840.—
Bjelovar: Mavro Weber u gaj Štefe
Steiner 80.—
Brod n/S.: Helfrieda Spiegler u vrt dra.
Oskara Spieglera 50.—
970.—

DAROVI KOD TORE.

Zagreb: Otto Pollak 100.—
Osijek: Obitelj Giesinger 1000.—, po 300.—
Szurany i Fischer, po 200.— Stark Ale-
ksander, Sijepan Szeibert, po 100.— Ignjo
Haas, Josip Weiss, Drag. Goldberger, Eugen
Löbl, dr. Edm. Fischer, po 50.— Drag.
Scheiber, Josip Epstein, Antonija Grünhut,
Mavro Schulz, po 20.— Ljud. Szekler, Ivan
Mogan i Berth. Ebenspanger 2460.—
2560.—

LEGAT.

Beograd: Haham Nisim Testa 8000.—

PREGLED:

Unišlo dakle iz Hrvatske,
Slavonije i Dalmacije K 21.449.80
iz Bosne i Hercegovine K 736.—
iz Srbije K 21.166.—
K 43.351.80

Od 1. I. do 3. maja 1922. unišlo je sve-
ukupno K 492.154.77

ISPRAVAK.

U »Židovu« broj 16—17. iskazano je po-
mutnjom u Jaar Jugoslavija, da je Izidor Levi
darovao 2 masline umjesto: S. Trinki, Zenica
n. i. pok. Izidora Levi.

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorbna

Dragutin Ullmann, Zagreb
Ilica 36 Ilica 36

Cijoniste, Židovi!

Darujte za

Jaar Jugoslavia!

NOVA KNJIŽARA D. D.
ILICA BROJ 92 ZAGREB TELEFON 10-17

Preporuča slijedeće nove knjige:

Fuchs: Die Juden in der Karikatur (veliko izdanje)
Zlocisti: Moses Hess
Hess: Sozialistische Aufsätze
Bloch: Erinnerungen aus meinem Leben
Landsberger: Das Ghetto Buch
Klausner: Geschichte der neuhäbreischen Literatur
Bloch: Die Gemeinde der Chassidim
Balaban; Die Judenstadt Lublin
Hirschler: Židovske narodne pjesme

Izraelitska općina Dubrovnik

Br. 40 1922.

Natječaj.

Izraelska bogoštovna općina u Dubrovniku otvara ovim natječaj na mjesto

HAZANA

koji istodobno treba da bude i vjeroučitelj, a po mogućnosti i koljič (Schohet). - Reflektanti neka pošalju pismene ponude do 15. maja ove godine upravi ove bogoštovne općine oznakom dosadanjeg službovanja, uvjeta i vrijeme nastupa

Uprava Izraelitske bogošt. općine Dubrovnik

Predsjednik:
Jos. Mandl

Tajnik:
Herman Reiss

Instalacioni zavod
MILAN FREIBERGER

ZAGREB

Bakačeva ulica 5.
Telefon broj 6-14.

Uvadjanje elektr. pogona (centrala), Dynamo strojeva, elektromotora, elektr. rasvjete, kućnih telefona. Preuzima sve popravke iste struke.

1700

STEZNICI

po mjeri iz najfinijeg francuskog materijala po najnovijem pariškom i bečkom kroju.

Moderniziranje i čišćenje nošenih steznika

Atelier steznika

EMA BUXBAUM
Zagreb, Bregovita ul. 1.

VREĆE

iz jute, tekstilna i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugali i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Urhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

„Samum“

Glavno skladište cigaretpapira

Albert L. Ozmo, Sarajevo

Kralja Petra ulica 23 Telefon 805

„Abadie“

sve vrste

Na velikol

Na velikol

Vanilija-Bourbon

berber i kalifat datulja, kandirano voće, majaga grozdje itd. uz najjeftiniju cijenu kod tt

J. DRAGONER

Zagreb, Nikolićeva ulica 4.

KROJAČKA DVORANA

za GOSPODU

HINKO GRAF

Zagreb Bevlaviceva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N. gospodi za izradbu najmodernijih odjela. Veliki izbor ..... najfinijih engleskih stolova

Čokolada
Manner
Wien

Zastupstvo i
Skladište,

A.
ROMANO

AKADEMIČKI
TRG
BR. 8

Asbestni skrilevac

cement, vapno, opeke, betonsko gvožđe, traverze

i sav gradjevni alat, te materijal prodaje na veliko:

GRADIVO trgovačko društvo za promet gradjevnim i tehničkim materijalom
ZAGREB Bogovićeva ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzojavi „Gradivo“

DIONIČKO DRUSTVO

„MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB
ILICA 31

BRZOJAVI:
PAPMERKUR

Veletrgovina Vlastiti proizvod
pisačeg, risačeg, novinskog, te omotnog papira bilježnica, ndteša, blokova i konfekcija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište

kuverata, te pisačeg i risačeg pribora